

car en aquest poema hi ha versos (mesura italiana) de 10 i de 9 síl·labes, però no hendecassíl·labes.

«Assò fo e-l mes de *juyol*», en l'any 1281, en Desclot (NCL. LXIV, 52), però aquesta forma ja es troba abans: en docs. de 1277 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 315), i 1299 (Finke, *Acta Ar.* III, 82), en dues cartes enviades per Jaume II a Marrocs en l'any 1323 (G. Remíro, *Hom. a Mz. Pi.* I, 837) etc.; *juliol* apareix ja a la Lleuda de Perpinyà de 1284, i en bastants docs. del S. XIV, i en el XV ja està generalitzat: assegurat per rima i metre en JRoig: «Al Sent Joan, / o *juliol*, / si Déu ho vol, / seré tornat».

Com a resultat fonètic del llatí *JULIUS* s'havia d'esperar en català *jull*, tal com portuguès i gallec *julho*, occità antic *julh* i italià *luglio*, forma que en bear-¹⁵ nès encara es mantenia com «mees de *Julh*» en el *Cartulari* d'Ossau de 1463 (p. 332), i que en català degué ser bastant estesa en el S. XIII (si bé aviat postergada per les altres), car més tard en quedà un testimoni escadusser en l'ambient conservador de la Ma-²⁰ llorca medieval; on, en el planisferi del mallorquí Macià de Viladestés (data de 1413 o ja 1375), s'enumeren els mesos com «janer, febrer, mars, abril, mai, juyñ, *juyl*, agost ---». Per a complements d'aquesta documentació, remeto a la sàvia nota de G. Colòn (BSCC²⁵ XLIX, 1973, 325-34, sempre tan acurat i diligent en el caire filològic, com escarrassat en el lingüístic), i per a fins comparatius, DAlonso (*Junio y julio entre Gal. y Ast.*, RDTP I, 42954) i DECH (JUNIO).

Des del principi pesà constantment en la forma³⁰ d'aquesta denominació la imminència d'una confusió homonímica entre els dos noms, tan semblants, dels mesos consecutius *juny/july*, més greu que enlloc en cat.-oc.-fr. pel caràcter implosiu i final de l'únic so que els distingia, fonema molt anàleg l'un a l'altre.³⁵ De la necessitat de distingir nasqué la introducció d'un diminutiu *julhol/jullol/juliol*, en francès *juillet*, que els distingia millor (psicològicament diminutiu potser explicable en termes agrícoles, pel fet que el fort de la collita era en el primer, molt més que en el⁴⁰ segon). D'aquí també *junbet*, *juignet*, que tot venint de JUNIUS, en certs parlars de França s'aplica al juliol (ja PDPF), i en els Pirineus gascons (Aran i altres valls) es digué *junsèga* ('juny de la sega'), a causa del fet que en aquell clima pirinenc no se seguen o dallen camps i prats fins al juliol.² En català com sigui que *juyol* s'havia de dissimular en *juyol* (*EntreDL* I, 33, 35), esdevenia tant més fàcil la reacció cultista, en memòria del ll. *julius*, sempre present en la memòria dels confeccionadors de documents medievals. I així la forma *juliol* restà definitiva, entre altres raons perquè el seu síllabeig permetia la distinció homonímica en forma⁴⁵ més acabada que cap més.

La pronúncia vulgar n'ha fet avui *juríol*, que és la forma més viva i corrent en tots els dialectes, almenys a les Illes (AORBB II, 65) i tot el Princ., sense excloure'n l'ús barceloní familiar, ni el pirinenc, tot-hom així a Cardós, Vall Ferrera, 1932-4 etc.; en terra valenciana MGadea (*T. del Xè* III, 66, 67), escriu *joliòl*.

DERIV.: *Juliolenc. Enjoliolar, -enjol-*.

¹ Si poguéssim fer cas de les dades de l'ALF (m. 734) es pronunciaría *žulól* a tots els pobles catalans agregats a França, però ja se sap que les anotacions fonètiques d'Edmont sovint són poc de fiar en tot el Midi. — ² Els testimonis de les conseqüències d'aquest desgavell homonímic fan tornaveu per tot. En francès *ju(i)gnet* abans de 1248 (*juillet* 1213, *juillet* 1248, *Rom.* LXV, 494). *Julh* apareix convertit en el nom del 'juny' a la Val d'Aura (Marsan), a St. Christau i Montesquieu-Volvestre (Alta-Garona) i a Lanne-Soubiran (Gers): Ducamin (*Mélanges L. Couture*, p. 198), a la Vall d'Aspa (Rohlf's, *Le Pat. de Lescun*) i a molts altres parlars bearnesos (veg. les frases i proverbis aplegats en Lespy-R., *Dict. Bearn.*, s. v., sobretot en el *Supl.*). I la història es repeteix en dialectes italians: piem. *lugn* 'juliol' (Schuchardt, *Litbl.* XXIII, 399), it. merid. *giugnettu* i neogrec *ἰστέρο-ἰούβιος*, pròpiament 'juny tardà' (Rohlf's, *Sitzber. München*, 1944-6, v, 48).

JULIOLA, peix de mar, en altres llocs *donzella*, 'Julis vulgaris', sembla provinent d'un diminutiu, *JULIOLA del nom JULIS, que ja és antic en llatí; per més que, trobant-se no menys antigament en llengües veïnes, no sabem si era originari del Laci. □ 1.ª doc.: S. xv.

Segons *AlcM* el text *Flos de les Medicines* (ms. segle xv) duria «pex qui s'anomena *julioles* és millor sahó de l'any» (del qual convindria donar context més explícit). També Palmireno (nat a Alcanyís i vivint a València) en el seu *Vocab. del Humanista*, p. l'a. 1569, per al nom de peix ll. *cuculus*, posa «*Juliola*, que per otro nombre llaman *cap d'ase*» (Gulsoy, *Rev. Val. de Filol.* VI, 14); i OPOu en la seva llista de peixos: «*lioliola* o capdase o cap de bou: *cuculus*» (*TbPu.*, 65). A. Plaia i Güell (en *Proa* de Palamós, jul. 1960, pp. 8-9) arrenclera: «Palamós *jolivia*, cast. *doncella*, cient. *Labrus dispar*, Calella de Pal., St. Feliu de G. i Tossa *juríola*, l'Escalà i Cadaqués *guiula*, Bna. *donzella*».

En realitat, però, l'àrea d'aquesta denominació es prolonga per tota la Costa Brava Sud i continua encara en el Maresme pels pobles entorn de Sant Pol, on he sentit la forma dissimilada *žuriòl* moltes dotzenes de vegades des de 1914, i n'hi he vist pescar, al costat meu, moltes, almenys en tots els mesos de primavera i estiu.

Jo cap: mirava. Un dels més entesos patrons de St. Pol m'explicà (1925) que és el que «a Barcelona en diuen *senyorettes*». Més enllà del Cap de Creus ja no tinc nota clara de si s'hi usa, o solament és conegut com a nom català general: a Colera (1958) me l'anomenaren junt amb *virols* i amb la *guiula*, però crec⁵⁰ que només com un equivalent d'un d'aquests dos. De tota manera segons *AlcM* seria també de les Illes i de València. De fet, segons notes de Giner i March (1935) diuen *joliola* a València i a Xixona, mentre que gent entesa d'Alacant i d'Alcoi l'hi pronuncia⁶⁰ *joriola*.